CARTAS

Gaiteiros en Balaídos

O Colectivo de Gaiteiros Galegos con Conciencia da bisbarra de Vigo quere facer dúas puntualizacións á información facilitada polo xornal que vostede dirixe o día 4 de setembro, referente á crónica do partido Celta-Compostela, e a propósito do acontecido na actuación da Real Banda de Gaitas da Deputación de Ourense. Vostedes afirman textualmente que tiñamos "como único objetivo boicotear la actuación del incómodo visitante" e que "relacionamos prodigiosamente con otros problemas gallegos" a escasa galeguidade da citada agrupación.

O Colectivo de Gaiteiros Galegos con Conciencia non se dedica a boicotear, nin en Balaídos, nin en ningún outro festival ós que fomos facer o noso labor, que é informar á xente normal sobre unha agresión á identidade de Galicia. Informar corpo a corpo porque nós, como gaiteiros e percusionistas tradicionais, e sobre todo como galegos, sí que estamos a ser boicoteados.

Boicot, segundo a definición do diccionario, é o acordo explícito ou tácito para prexudica-los intereses dun individuo, comercio, sociedade, etc., rompendo co implicado toda relación comercial e social. Boicot é cando a un acto –festival, celebración, festa– levan a un grupo pagado pola Deputación de Ourense, e rexeitan a grupos profesionais ou afeccionados, –mesmo ós grupos de Asociacións veciñais e culturais–, porque éstes téñenlles que cobrar, canto menos, o autobús; porque ningunha Deputación nin Concello nin Xunta lles subvenciona as súas actividades xa que non dan "o espectáculo" nin son dos deles. Boicot é cando nos Campionatos de Bandas –organizados pola Federación de Bandas, e pagados por diferentes concellos de Ourense e a súa Deputación Provincial– as bandas que levan gaitas, traxes e percusións galegas e que non desfilan nin fan xogos malabares, son descaradamente eliminadas e infravaloradas por non querer desfilar, sin ter en conta a súa calidade musical e botando por terra as ilusións dos rapaces que tocan nelas, que saen chorando sen entender nada. Por certo, que cando "os valedores" falan dos "pobres rapaces das bandas escocesas da Deputación", (que, realmente son dignos de compaixón pola manipulación exercida neles e os seus pais), ninguén se lebra destes outros rapaces que non poden tocar porque, –que mágoa–, equivocáronse de pais ou parecen estar no lado equivocado. Boicot é cando no acto de investidura do presidente da Xunta aparecen estas formacións equívocas representando, din, á "galeguidade". O único que representan claramente son as ganas de pasar á historia de uns e de gañar cartos de outros. Boicot é cando na Televisión de Galicia o señor Gayoso ou a señora Nazaret López presentan estas bandas como galegas a bombo e platillo, mostrándonos, ben a súa ignorancia, ben a súa obediencia e máis altos estamentos. Boicot é cando no I Certame Galego de Bandas de Gaitas patrocinado pola Consellería de Cultura da Xunta de Galicia o propio xurado incumple a base 5ª, para que estas formacións poidan entrar no Concurso que automáticamente deixa de ser galego, iso sí, pasando por tal, e así seguir enganando e confundindo ós espectadores. Boicot é cando os organizadores e a prensa anuncia un bonito acto e falan amplamente desas bandas con fotografía incluida, e se refiren ós grupos tradicionais como "grupos folclóricos" ou "grupos del país", sen dereito a ter nome, nin, por suposto, foto ou historia. Boicot é cando nas tales festivais ós grupos galegos lles son negados ós medios técnicos necesarios para desenvolver con dignidade o seu traballo, medios que están para servicio e uso exclusivo dos grupos de fóra. Boicot son tantas e tantas cousas que non temos espacio nin oportunidade de explicar nin definir.

Todo isto, señores, sí que é boicot, e non a solidariedade do público en Balaídos. É un boicot –non sabemos se tácito ou explícito–, a unha cultura secular, que non ten nada que ver cos intereses económicos nin glorificadores de ninguén. É un boicot á nosa memoria colectiva, para converternos nun pobo sen historia, sen cultura, sen identidade.

Nós non relacionamos "prodigiosamente" o leite, o fletán, a empacadora ou o problema da pesca con este problema cultural. Con todas estas agresións económicas queren quitarnos o sustento material, condenar a Galicia a non se sabe que destino. Con esta montaxe militarizada e equívoca pretenden quitarnos o sustento espiritual, así seremos uns descerebrados sen conciencia e poderemos tratar o que, non se sabe quen, nos ten destinado.

Que ese "non sabe quen" se entere de que, cando menos, hai Gaiteiros Galegos con Conciencia, que, cal a aldea gala de Asterix e Obelix, resistiremos a esta invasión, a esta colonización; e que intentaremos pasar ós nosos fillos esta testemuña que históricamente nos foi legada. E que, como os personaxes antes citados, temos a nosa poción máxima particular: a razón que nos dan tantos séculos de historia, a razón de tódolos nosos mortos que fixeron este país con esta identidade, estas tradicións, estes instrumentos e esta música. A poción máxica que nos da a forza, o orgullo e a alegría de ser e de sabermos galegos.

■ **Colectivo de Gaiteiros Galegos con Conciencia y 15 firmas más. Vigo.**

Fútbol e gaitas

O pasado día 4 de setembro os aficionados do R.C. Celta e da S.D. Compostela tivemos ocasión de presenciar un lamentable espectáculo no estadio de Balaídos. Non, non se tratou do tedioso partido que entre todos nos vimos obrigados a soportar, senón do recibimento que se lle fixo á Real Banda de Gaitas da Deputación de Ourense que viña a celebrar o enfrontamento entre os dous equipos galegos.

Minutos antes de comezar o partido un colectivo autodenominado "Gaiteiros Galegos con Conciencia (da bisbarra de Vigo)" repartía nas inmediacións do estadio un libelo alusivo á non galeguidade da banda pola morfoloxía das súas gaitas, os instrumentos de percusión utilizados, os traxes que lucían, o tipo de formación... Con consignas do tipo "defende o noso con nós", "dá a cara pola túa cultura"... o colectivo de "concienciados" conseguiu que a súa arenga chegara a un sector moi pouco enteirado do público que recibiu á Real Banda coa consigna: "Non son galegos, son fillos de puta". Tampouco, por suposto, poidemos escoitar a interpretación da peza de entrada ó terreno, nin o himno galego. Supoño que os "gaiteiros con conciencia" viron superadas con creces as súas expectativas.

Estou seguro que o que menos importaba a este colectivo de desinformados é a galeguidade ou non galeguidade da formación, algo non discutible nun periódico como FARO DE VIGO, pese a que a miúdo se faga, nin nun foro como Balaídos. Por outro lado se tan preocupados están por este tema, non se centren só na Real Banda de Gaitas. A banda de gaitas Xarabal utiliza tambores con parches sintéticos e bordóns metálicos, ademáis de incluír no seu repertorio temas do país bretón. Carlos Núñez, laureado gaiteiro galego que actuará prontamente na nosa cidade, non ornamenta ó estilo do noso país. Noitarega, un dos nosos mellores grupos de gaitas de Vigo, utiliza combinacións de gaitas en distintos tonos, algo nada tradicional,... Todos eles me gustan. ¿Vailles suceder o mesmo?

A famosa "guerra da gaita", tantas veces mentada, é unha guerra de subvencións, de poder económico, de protagonismos, de envexas, na que o que menos importa é a gaita e a música galega. O problema para os "concienciados" non é a Real Banda, senón o seu director, D. Xosé Lois Foxo, que nestes últimos anos a través de bos contactos e fortes subvencións do governo autonómico conseguiu lanzar "o seu modelo" de tradición dentro e fóra de Galicia. Sin el que isto escribe estar de acordo en moitísimos dos puntos e actuacións do Sr. Foxo e a súa banda, ten que dicir aquí que o outro día sentiu verdadeira vergoña cando non se cumpliu unha tradición que está por riba da musical, a da educación e o respeto a un compañeiro. Non sei como será valorado polos "gaiteiros galegos con conciencia" que os xoves compañeiros de Ourense, equivocados ou non, sexan recibidos ó grito de "fillos de puta". Mentres tanto consideraréime "gaiteiro galego sen conciencia".

■ **Miguel Pérez Lorenzo. Vigo.**

Lunes, 18 de septiembre de 1995 La Región

La Real Banda de Gaitas no pudo haber ganado recientemente el festival mundial juvenil de gaitas en Glasgow porque en las últimas fechas no se ha celebrado ningún festival de esta índole. Esta es la dura réplica que formula la Agrupación de Gaiteiros Tradicionais de Ourense contra la banda de la Diputación, a la que acusan de haber lanzado un "farol".

La asociación de gaiteiros acusa a la Real Banda de mentir

☐ Afirma que no pudo haber ganado el festival de Glasgow porque no se celebró

Imagen de una actuación de la Real Banda de la Diputación.

Orense /LR/

La Agrupación de Gaiteiros Tradicionais de Ourense sigue de cerca los pasos de la Real Banda de Gaitas de la Diputación para insistir en sus críticas mientras esta formación utilice, a su entender, instrumentos y estilos que no pertenecen a la tradición gallega, sino a la escocesa.

En este caso lanza unas duras acusaciones al afirmar que la Real Banda lanzó un "farol" diciendo que ganó el festival mundial juvenil de gaitas de Glasgow (Escocia) "sin se haber celebrado nas últimas datas ningún festival desta índole".

La Agrupación de Gaiteiros Tradicionais añade que la banda de la Diputación "otórgase moitos galardóns sin telos e os que non lle son posible adxudicarse cómpranos cos cartos de tódolos galegos, impondo o seu poder que lle otorgan os organismos públicos galegos".

En el comunicado de los gaiteiros se recuerda también la "pitada do estadio de Valaídos de 35 mil xiaceiros" a la Real Banda "así coma a de Cambados e Mondariz".

El mismo motivo por el que los "gaiteiros tradicionales" de Orense están en contra de la Real Banda ha llevado a la Asociación de Gaiteiros Galegos —en la que se incluye la mencionada agrupación orensana— a retirarse del "I Certame Galego de Bandas e Grupos de Gaitas", que organiza la Consellería de Cultura.

Técnicas foráneas

Esta asociación entiende que entre los grupos seleccionados para participar en el certamen hay algunos que "claramente tocaban con instrumentos e técnicas foráneas".

Los gaiteiros pertenecientes a esta asociación entienden como un engaño al pueblo el mostrar "como galegas estas formacións que tanto pola súa música como pola súa filosofía marcial é totalmente imposible relacionalas nin ubicalas na historia musical e cultural de Galicia".

Las principales objeciones que esta asociación tiene en contra de estas formaciones, y concretamente contra la Real Banda, es que utilizan gaitas con tres roncos verticales, faldas, percusión de timbales de batería escocesa y ponen "cara de militar".

FARO DE VIGO
24 de setembro de 1995

28

Gaitas

Faro 24-9-95

En contestación á carta de José Núñez López (Vigo) publicada neste diario día 17.

Como director do Obradoiro-Escola de Instrumentos Populares da Deputación de Ourense teño que aclarar que neste taller nunca se fixeron gaitas de tres roncos ou marciais como afirma o antes mencionado José Núñez, que ademáis ten o atrevemento de calificar de mal informados e de ignorantes a xente que eu non coñezo pero que de seguro non daban tal información sen informarse debidamente.

Por outro lado debo dicir que no taller sempre tiven liberdade para facer as gaitas que eu quixen sen que desde a presidencia da Deputación me abrigusen a construir gaitas marciais ou de outro tipo alleas a nosa tradición. A este respecto considero que un taller que depende dun Organismo Público debe levar a cabo un labor sempre relacionado coa nosa tradición cultural, e eso é o que estamos a facer; o que no podo é garantir que se realicen modificacións ou xurdan adulteracións posteriores que leven o nome deste Obradoiro, se esto sucede afirmo rotundamente que é sen o meu consentimento.

Por último, manifestar que estamos moi satisfeitos co traballo que estamos a realizar neste taller e nunca tivemos complexos ou nos sentimos "inferiores" diante de outras culturas que en ningún caso exercen influencia sobre o noso labor.

■ **Manuel Brañas, Ourense.**

La Región
28 de setembro de 1995

Unha de gaitas para Méndez Ferrín

Dende un tempo atrás veño observando a teimosía do Sr. Ferrín en darnos información sobre "gaitas" a través das páxinas diste diario.

Unha das teimas do Sr. Méndez Ferrín é a Real Banda de Gaitas de Ourense. En primeiro lugar afirma que as gaitas da Real Banda son escocesas. Pois ben, Sr. Ferrín, as gaitas desta Banda son galegas, simplemente que a distribución dos bordóns responde a unha tipoloxía do instrumento non habitual neste momento, sen embargo, tanto o seu son como os seus tubos sonoros son do máis xenuinamente galego. Debo dicirlle, ademáis, que esta tipoloxía da gaita galega foi mantida polos nosos gaiteiros do "rur", existindo hoxendía na provincia de Ourense grupos e vellos gaiteiros que empregaron así as gaitas toda a súa vida, sen ter nada que ver coa gaita escocesa (vexa Anuario da Gaita 1994). Si vostede, ou os que lle contan estas cousas, tiveran unha mínima información histórica do instrumento non se atreverían a dicir tales improperios.

O Sr. Ferrín tamén arremete, sen fundamento, coa percusión da Real Banda, semellando no seu escrito, non saber que os instrumentos de percusión son precisamente os tambores e bombos, do que parece non gostarlle porque son de importación; niste senso hai que informalo que a madeira da maioría das gaitas que se constrúen en Galicia tamén é de importación, do que todos estamos moi satisfeitos. Pero falando de percusión, non sabe vostede que xa o gaiteiro de Ventosela (Ourense) empregara caixa metálica e bombo (que por certo foi dos primeiros en empregalo) e incluso chaves no punteiro, e a maioría do seu repertorio era música do centro de Europa, nembárgantes a súa contribución á dignificación do noso instrumento nacional ninguén a nega. O mesmo fixeron os gaiteiros de Soutelo e moitos outros.

Por si a ignorancia do Sr. Ferrín fora pouca, tamén se atreve a dicir que a estampa de Juan de la Cruz, na que aparece un gaiteiro con unha gaita con dous bordóns outos sobre o hombreiro, vestido con un zaragüelle, é máis que dubidosa.

Pero Sr. Ferrín, aínda que vostede dubidara diste valiosísimo documento histórico, observe a documentación iconográfica existente durante cincocentos anos atrás e verá que o saio foi o atuendo máis común dos gaiteiros en Galicia (visite o Pazo de Sta. Cruz de Quitapesares en Bueu e déalle unha testada ao gaiteiro e mailo tamborileiro, esculpidos en pedra, nos mediados do século XVII, e eles lle dirán si copiaron ou non dos "highlands".

En fin Sr. Ferrín, non a mate dicindo que xustifica a existencia en Galicia de grupos celtas como Milladoiro, cando todos sabemos que son unha copia dos grupos irlaneses que non teñen nada que ver coa tradición galega. Teña vostede claro que as bandas de gaitas en Galicia, co esquema usado en Irlanda, Escocia, Bretaña e outros puntos de Europa é unha realidade cultural galega como o son os grupos de folk, dos que moitos galegos xenerosos gostamos da súa música.

■ **Antonio Pereiras Penabad (Conservador do Museo Internacional de Cornamusas de Ourense).**

□ CARTAS AL DIRECTOR

"A Real Banda de Gaitas desperta a polémica".

Perigo de extinción para a gaita galega

Hai tempo que estoy tentado de escribirlle a propósito da gran polémica actual sobre a gaita en Galicia, pero o que me motiva finalmente a facelo son as cartas publicadas últimamente en diversos medios de comunicación, manifestacións certamente preocupantes e inconcebibles para o punto de vista dun estudioso do folclore musical como é o meu caso.

Que quede craro o meu desconcerto de que persoas que deberan ter un mínimo nivel intelectual se atrevan a chamar ignorantes a xente que non opina coma eles.(eu son un dos ignorantes), e a presumir de "profundas investigacións" e estudios que lamentablemente non teñen título concreto nin editorial coñecida.

Quixera polo de agora ter a oportunidade de compartir algunhas ideas que parten dun profesional da Música de Gaita Galega que sinte a obriga de expoñe-las súas reflexións ante a proliferación de plantexamentos tan graves como gratuitos:

1.– Vivimos nun pais teóricamente libre, polo que manifestacións culturais diversas, incluso como as da Real Banda poden ser lexítimas dende o respeto ás libertades individuais.

2.– *É incuestionable que* as agrupacións de Bandas de Gaitas do tipo da Real Banda.

Non utilizan percusión galega, nin na morfoloxía externa dos instrumentos, nin nos ritmos musicais que se lle aplican as pezas, nin no xeito e técnica de execución, nin por suposto no sonido final resultante, craramente pertencente a outro tipo de culturas e músicas:

Non utilizan vestimenta representativa de Galicia, xa que está craro que ninguén que se chame galego identifica o que ve coa súa cultura, pero sí con outras. Arguméntase que as saias e demais son propias da nosa tradición porque hay unha base iconográfica que o demostra, o único que se demostra neste punto e que as profundas investigacións que se nos quere vender non están feitas por profundos investigadores, xa que é un axioma básico no estudio da iconografía musical é non xeneralizar dun caso particular, iso sabeno ben os especialistas no tema, non os falsos investigadores.

Non utilizan estéticas inspiradas na tradición galega, nin orixinais, senón inspiradas noutras culturas de corte militar tanto no xeito de formar e desfilar, como de tocar, como de coller os instrumentos, inicios e finais das pezas...

Introducen repertorio non galego de xeito maioritario e progresivo: solos de percusión militar, Escalas musicais foránea... en perxuicio do rico repertorio galego e incluso das composicións de autores galegos.

Desnaturalizan o pouco repertorio galego que tocan, xa que lle aplican ritmos, percusións e ornamentacións melódicas diferentes as galegas sistemáticamente. En síntese: nin o que sona, nin o que se escoita, nin o que se ve é representativo da tradición musical galega, nin se inspira nela: Non se pode considerar unha evolución, xa que tristemente só consiste nunha fotocopia doutra cultura, é polo tanto unha mutación (ou colonización) cultural que nada interesante aporta a cultura mundial nin por suposto a galega.

O verdadeiramente grave é que todo isto estase a facer coa excusa de que se potencia a música galega, a costa dos propios galegos, enganando (o meu parecer) a moitos que de boa fé pensaban que era certo. O verdadeiramente grave é que este tipo de agrupacións sexan a representación de Galicia actualmente. O verdadeiramente grave é que o esforzo presupuestario que fan os entes públicos correspondentes pola cultura galega estean a engordar esta paradoxa cultural. O verdadeiramente grave e que esta situación se manteña moito tempo máis. O verdadeiramente grave e que non se dé un contrapeso nas mesmas condicións á cultura tradicional,...

Pero a cuestión é se debemos respectar, permitir sen máis esta manifestación cultural ou danse circunstancias que obrigan o mundo tradicional galego a unha defensa propia: Por qué están algúns colectivos de Gaiteiros tan preocupados polo tema.

Algúns puntos poden ser os seguintes:

1.– O desenvolvemento deste fenómeno pon en perigo a corto prazo a propia existencia da cultura tradicional galega: Deixanse de construir instrumentos de percusión e gaitas galegas, deixase de tocar repertorio galego coa estilística propia nosa. E dicir, o que se fai non é ademais de. senon en lugar de (plántanse eucaliptos onde antes había carballos).

2.– Estáse a perde-la oportunidade histórica de que en Galicia teñamos unhas bandas de gaitas orixinais (explotables e interesantes culturalmente). coa nosa propia idiosincrasia e partindo dos elementos que o rico folclore musical existente nos aporta.

3.– Estánse a promover esquemas musicais doutras culturas alleas a nosa:

Militarización dos gaiteiros, instrumentos de percusión que ahora hai que importar, pérdida da identidade estética e sonora do gaiteiro galego.

4.– Estánse a suplantar os instrumentos propios por outros importados ou fotocopiados: gaita, percusión...

5.– Estáse cada vez máis e progresivamente a interpretar repertorio foráneo, pérdese pouco a pouco a identidade cultural (regálaselle a Infanta Elena co nome de Muiñeira unha peza musical que non pode selo nin polo seu esquema tonal, nin polo seu esquema melódico, nin polo seu esquema armónico).

6.– Extensión preocupante do fenómeno a outras provincias como Pontevedra, onde xa nunha parroquia de Vigo e noutra de Mos danse agrupacións deste tipo. Ante esta preocupante situación algunha proposta:

1.– Animar a que a Real Banda de Gaitas e agrupacións semellantes a que poidan seguir a sua libre e lexítima manifestación cultural dentro do contexto democrático no que estamos.

2.– Animar a Real Banda e agrupacións semellantes a que no futuro soliciten ser subvencionadas polo Governo do Reino Unido xa que están a promocionar dun xeito notorio a Cultura daquel país en Galicia e levando un traballo de colonización cultural moi evidente en favor dela.

4.– Animar a Real Banda e agrupacións semellantes a que cedan as axudas que ata agora recibía en Galicia, coa finalidade de fomentar o folclore musical galego dentro e fora do noso país, creando, por exemplo, escolas ou Conservatorios de Música tradicional galega.

Por último quixera apoiar os plantexamentos pacíficos e informativos que a Asociación de Gaiteiros Galegos e outros colectivos están a facer, dende a miña opinión sen intención política algunha, pero co sentimento de persoas que se sinten agredidas e indefensas ante o desenvolvemento deste cancro cultural do que somos víctima actualmente no folclore musical galego.

Quero rematar confiando en que a boa política que se fai no noso país noutros ámbitos chegue tamén a cultura tradicional galega cun plantexamento global no que non teñan cabida iluminados e falsos investigadores, polo de agora esta é unha asignatura pendente. Polo de agora a gaita galega é unha especie en perigo de extinción.

Xaime Estévez Vila (Mestre de Gaita, Profesor Superior de Musicoloxía RCSMM) (Vigo).

LA GUERRA DE LAS GAITAS

EL MUNDO DE LA MÚSICA POPULAR GALLEGA ESTÁ DIVIDIDO ENTRE LOS PARTIDARIOS DE CONSERVAR PURA LA TRADICIÓN INSTRUMENTAL Y LOS QUE ENSAYAN MODELOS FORÁNEOS, MÁS ESPECTACULARES Y VISTOSOS

J. R. ALONSO DE LA TORRE

Manuel Fraga dijo de ellos que eran unos bromistas. Los políticos orensanos los tildan de radicales exacerbados. Pero vayamos por partes. Todo comenzó por un quítame allá esas gaitas durante las pasadas fiestas del Albariño en Cambados y siguió con lucería de silbidos y fragor de gritos en el estadio de Balaídos. El desenlace se desconoce porque esto es una guerra... la guerra de las gaitas, que enfrenta a dos bandos de músicos: los gaiteiros gallegos tradicionales, que serían los bromistas radicales exacerbados, y la facción orensano-escocesa, patrocinada por la Diputación de Orense, con ramificaciones en Televisión de Galicia y en fase de expansión por toda Galicia.

Hasta finales de los años 70, los gaiteiros gallegos se juntaban de cuatro en cuatro o iban de solistas. Hace unos 15 años, empezaron a proliferar las bandas. Era una moda importada de Escocia que daba salida a la hiperabundancia de músicos tradicionales y consistía en reunir una decena de gaitas, tres o cuatro tambores, dos bombos y panderetas, charrascos, etcétera. La clave de este formato foráneo estribaba en seguir interpretando música con sabor gallego, vestidos de gallegos y con instrumentos propios de Galicia. Pero no todos siguieron ese camino.

La Real Banda de Gaitas de la Diputación de Orense, dirigida por Lois Foxo, prefirió innovar y, amparándose en documentos y vestigios diversos, introdujo novedades llamativas en la tradición: gaitas de tres roncos verticales, faldas escocesas cubriendo las piernas de los músicos, percusión de plástico y metal, sabor militar escocés, espectacularidad malabar en los percusionistas...

La labor pedagógica de la Real Banda se extendió por toda la provincia y el estilo escocés ha acabado por triunfar entre las formaciones musicales orensanas. Es más, en muchas partes de Galicia se ha acabado adoptando la percusión escocesa, también llamada americana. Son tambores de plástico y metal en lugar de los tradicionales gallegos de madera y piel que, por cierto, salen más baratos que los americanos.

El resultado final es la presencia de dos ejércitos bien diferenciados. A un lado los gaiteiros tradicionales vistiendo chaleco, monteira, faja oscura y polainas. Al otro, los gaiteiros orensano-escoceses con la chaqueta azul marino de vestir y la falda escocesa de cuadros. Los tradicionales van armados con sus gaitas de un ronco saliendo sobre del hombro y dos roncos laterales optativos y su percusión de madera y parche de piel, los *escoceses* con sus gaitas de tres roncos verticales sobresaliendo por encima del hombro y su percusión de plástico y metal. Y empezó la guerra. La Asociación de Gaiteiros de Galicia, que cuenta con 340 asociados, expulsó de su seno a Lois Foxo, director de la Real Banda. Y el primer fin de semana del pasado mes de agosto, la banda de la Diputación orensana vino a tocar a las fiestas del Albariño de Cambados. En medio de las máximas autoridades de Galicia y de un inmenso gentío, coincidieron los dos ejércitos: una veintena de gaiteiros tradicionales, vestidos a la usanza de siempre, se presentaron de improviso en la fiesta y empezaron a repartir unos folletos en los que se podían leer cuatro preguntas insidiosas. Una: *¿De verdade lles parecen gaiteiros galegos?*. Dos: *¿De verdade lles soa a galego?*. Tres: *Viron algunha vez un gaiteiro galego con tres roncos verticais, percusión escocesa e cara de militar».*

Y es que los gaiteiros tradicionales aducen que los orensano-escoceses tocan sus piezas con aire militar, al estilo de los gaiteros de Escocia, que iban delante de la tropa, tocando la gaita y guiando el ataque. Mientras que el gaiteiro gallego tenía la función de animar las fiestas y su música era más melódica y mimosa.

> LA REAL BANDA DE GAITAS DE LA DIPUTACIÓN DE ORENSE PREFIRIÓ INNOVAR E INTRODUJO NOVEDADES LLAMATIVAS EN LA TRADICIÓN.

Pero quedaba la cuarta pregunta del folleto, la que más pupa hizo: *¿Non é triste que desde organismos oficiais se apoien e sufraguen este tipo de bandas que nada teñen que ver coa música e a cultura galegas?*. Al leer el folleto, las autoridades reaccionaron de diferente manera. Manuel Fraga se lo tomó con deportividad y dijo que eran unos bromistas, pero otros los relacionaron inmediatamente con los manejos políticos y más concretamente con el Bloque, Desconocían un dato: el BNG votó en Orense a favor de la creación de la Real Banda de Gaitas. A los pocos días, el director de la Real Banda, Xosé Lois Foxo, enviaba un comunicado a la prensa en el que defendía a su formación de las acusaciones. Aseguraba que su repertorio está abierto a medio centenar de culturas diferentes, «aunque el 95% es música gallega», afirmaba.

Argumentaba además que la Real Banda se había remontado 600 años en el pasado de la tradición gallega para la elección de sus trajes, lo que explica el predominio de los colores azul y blanco, en lugar del intenso colorido que se implantó en Europa en el siglo XVII y que heredan los grupos folclóricos. Defendía las gaitas de su banda y la percusión basándose en que las bandas de gaitas son un fenómeno reciente en Galicia que no tiene ni debe seguir el camino de las agrupaciones que Foxo llama típicas.

Los defensores de la Real Banda tienen más argumentos para justificar, por ejemplo, sus trajes. En concreto, el hallazgo de un grabado en la catedral de Tui de un gaitero con falda. O la presencia de una miniatura de una gaita con tres roncos en las Cantigas de Alfonso X el Sabio.

• Gaitas de tres roncos verticales, faldas escocesas cubriendo las piernas de los músicos, percusión de plástico y metal, sabor militar escocés, espectacularidad malabar en los percusionistas son algunas características de la agrupación orensana

Magoia Bodega, una gaiteira tradicional que toca en el grupo vigués Muxicas y es miembro de la Asociación de Gaiteiros Galegos, contraataca matizando que existen serias dudas sobre el rigor histórico del gaiteiro con falda de la catedral tudense. En cuanto a la gaita de las Cantigas, dice que, según los estudiosos, en este libro trabajaron dos miniaturistas muy realistas y otro que creaba y que debió de ser el que dibujó la gaita por una razón: «Es imposible técnicamente que la gaita de la miniatura suene».

Pablo Nogueira, también de la Asociación de Gaiteiros Galegos y componente del grupo de gaitas de las Rías Baixas, Treixadura, que prepara su primer disco, cree que lo malo de la Real Banda y similares es que, por un complejo de inferioridad, creen que es mejor lo de fuera y, aunque toquen música gallega, lo hacen con sabor escocés.

«Reconozco que pueden resultar muy espectaculares, pero lo que no se puede hacer es destinar al fomento de ese tipo de música ajena a Galicia un dinero público que teóricamente debería dedicarse a impulsar la cultura propia de Galicia», opina Pablo.

Otro importante frente de batalla en la guerra de las gaitas pasa por la TVG. La televisión pública de Galicia organiza un concurso de grupos de gaitas, corales y bandas que se llama «Con música propia».

Ya en la presentación del programa se ve por dónde van los tiros: mientras suena música de banda de gaitas con aires escoceses, se pasan unas imágenes en las que se ve a percusionistas haciendo malabarismos con mazas y palillos, al mejor estilo de la más respetada banda de Glasgow.

La Asociación de Gaiteiros solicitó que se modificaran las bases del concurso y que se exigiera que los grupos de gaitas participantes tocaran instrumentos que mantuvieran la raíz gallega. Así se hizo, pero han pasado los días y los programas y los gaiteiros han constatado que las bases no se cumplen: los grupos tocan con percusión americana de plástico y metal.

Ante tal situación, los miembros de la Asociación de Gaiteiros que formaban parte del jurado del concurso se han dado de baja. Es más, piensan denunciar el fallo del concurso televisivo ante los tribunales si gana un grupo que no emplee percusión gallega como exigen las bases. Lo más lógico es que esto sea lo que suceda puesto que los grupos tradicionales se han retirado del concurso. Así es que ya tenemos un nuevo frente abierto en la guerra de las gaitas.

Como la batalla se presenta encarnizada y de final incierto, los contendientes tradicionales se han organizado formando el Colectivo de Gaiteiros Galegos con Conciencia. Han repetido la acción de Cambados en Mondariz, Bandeira, Candeán y la última y más sonada en el estadio vigués de Balaídos con motivo del partido Celta-Compostela. Repartieron 12.000 folletos fuera del estadio y el resultado de la acción se reflejaba en la crónica de la reportera de La Voz: «Un amplio sector de la afición dejó claro que prefiere el enxebrismo de los gaiteiros tradicionales». La Real Banda fue pitada y se escuchó el grito de: «Non os queremos non son galegos».

Ha sido la última escaramuza de la guerra. Mientras, en los cuarteles, sigue la batalla de los argumentos. En Orense se ratifican en la galleguidad del 95 % del repertorio de la Real Banda. Desde las posiciones tradicionales, ironizan: «Poco gallega puede ser una muiñeira si suena a himno de guerra escocés»... Y todo comenzó por una gaita.

Gaita Modal

Lim com extremada ledicia a carta que um tal Angus Wilson publicou no Nº 690 de ANT. Lim com ledicia porque já era hora de que alguem puxesse as cousas no seu sítio a respeito dessa falácia da "escocesización" da nossa terra que o "sabelotodo" Xosé Luis Méndez Ferrín e os autodenominados "gaiteiros cabreados" nos tentam fazer crer.

De todos os jeitos, quero-lhe dizer ao escocês Wilson que som mais as cousas comúns que achegam ás nossas gaitas que as que nos diferénciam. As causas que ao longo deste século concluirom na actual gaita galega nom som outras que o froito do colonialismo espanhol. Primeiro: a perda de interesse pola música popular adaptando a gaita a instrumentos como o clarinete ou o saxofone nas Murgas e Charangas, perdendo o seu carácter modal para assim tocar melhor os "pasodobles" espanhois. Segundo" a conversom da gaita e o gaiteiro em instrumentos do folclorismo franquista, máxima expressom da castraçom dumha sociedade para convertê-la em relíquia de turistas, sem posibilidade de evoluçom; cuja apresentaçom palpável foi a formaçom de duas gaitas, bombo e tamboril (a mais da pandeireta) co traje negro e vermelho, as cores da bandeira falangista.

As causas que ao longo deste século concluirom na actual gaita nom som outras que o froito do colonialismo espanhol

Eu mesmo, que comezei a tocar a gaita galega (como actualmente a conhecemos) tratei de dar cumha gaita que fosse a que históricamente podemos considerar como própria, é dizer, aquela que mantem as características da música popular, isto é, a modalidade e a afinaçom segundo a escala natural nom temperada (a escala temperada é umha evoluçom própria da música clássica, devida ao grande desenvolvimento e preponderáncia dos instrumentos de teclado desde o Barroco), e que ao mesmo tempo estivesse acorde coas esixências que planea a música moderna. Mas olho: sem perder o seu carácter próprio, históricamente de seu, que foi o que esqueceu a actual gaita desnaturalizada polo seu contacto com instrumentos modernos com já dixem.

E paresce que istas questiôns tam cruciais para a nossa identidade estam totalmente esquencidas polos "sábios" de gaita na Galiza.

Puidem fazer-me, á fim, cumha gaita "modal" (desde agora assim denominarei a ista gaita histórica), evidentemente galega. O mais triste foi que tiverom que a construir na Escócia. Aló, o constructor dixo-me que existia umha gaita mui semelhante á que eu lhe describira e pretendia. Ista gaita non é outra que a Highland Bagpipe. É triste que para conseguer umha gaita galega "modal" tenha-se um que ir a Escócia. Os melhores constructores de gaita galega estam aló actualmente, o cal o podemos considerar como umha circunstáncia mais deste cruento capitalismo que nos domina. Polo tanto, coincido coas raçons que A. Wilson dá para estabelecer as diferéncias que os diferentes graos de desenvolvimento dos nossos países provoca na gaita e na sua música. Mais ainda seria mais penoso que os melhores constructores de gaita galega estivessem na Andalucia, umha regiom de tradiçom latino-islámica que nada tem que ver com nós. Por isso mesmo nom nos deve entristecer tanto que sejam os escoceses quem melhor construam as gaitas galegas, a fim de contas todos somos celtas, ou nom?

A nível musical, somentes cando reconhezamos os nossos erros, mesmamente históricos como a gaita actual, poderemo-nos considerar como umha naçom liberada. Porque em nós está o progresso e em questiôns musicais muito nos queda por progressar, e também por eliminar: cancros como esses dos gaiteiros cabreados, sintoma do espanholismo profundo,que nos invade.

Para rematar, gostaria que o sr. Ferrín reflectisse um pouco mais do seu integrismo galaico e antiescocês na sua própria pessoa e deixasse de compomher "Sirventês pola destruiçom de Occitánia", e destruisse outros perjuizos; assim como deixasse de colonizar-nos com alusôns artúricas que como celtas que som, e também escocesas, paresce que nom pertencem á nossa "Galicia querida" Lembra-lhe, sr. Ferrín, a algo isto: "Brais e outras históriar", "Amor de Roi", "Dubra esmeraldina"? Nunca é tarde de mais para adeprender.♦

MARCOS BLANCO
(TEIS-VIGO)

A NOSA TERRA
28 de setembro de 1995

Gaitas celtas

En datas pasadas puido leer todo mundo que quixo, uns comentarios sobre un partido de fútbol que xogou o Celta, e no que tamén fixo a súa presencia a Real Banda de Gaitas da Deputación de Ourense, e que, ó parecer dirixe un señor chamado Xosé Lois Foxo. Estou totalmente dacordo cos comentarios que sobre a mesma fixo unha señorita que eu coñezo xa desde fai moito tempo, e que é unha gran artista, e tamén unha gran gaiteira, quizais a mellor que teñamos en Galicia, e ademais estou seguro de que ela fixo o seu comentario con pleno coñecemento de causa.Tivo os seus detractores no seu momento, isto sempre ocorre nesta clase de casos, pero ela supo replicalos adecuadamente no seu momento, e sempre con respeto e educación, cousa que asemesmo moito a honra.

Como músico que eu son titulado en varias especialidades instrumentísticas, e sendo unha delas a de "Gaita galega", pero que non a toco nin moito menos mellor que a devandita señorita a quen antes fixen referencia, e que se chama Magoia Bodega Pérez, hei de repetir que me identifico totalmente coas súas apreciacións sobre a devandita Real Banda de Gaitas da Deputación de Ourense, financiada con diñeiro público, a que, e porque lle gusta ao seu director as formas ou estilos irlandeses ou escoceses, trata de imprimirllos os seus alumnos para querer así demostrar o seu protagonismo con esa clase de estilos extranxeiros, e que nada teñen que ver coa verdadeira música do noso folclore galego, utilizando gaitas de descarado estilo e carácter escocés ou irlandés, con varios tubos de roncóns e vera oblicua ou vertical, e tamén é significativo o adestramento que trata de imprimirlle ós tamborileiros e bombeiros tanto masculinos coma femininos, con unha clase de mazas inadecuadas totalmente para o que é ou sería o noso folclore galego, aparte a maneira de carácter bufonístico que han de utilizar para facelos sonar, que pode ser moi doado en Irlanda ou en Escocia, pero non eiquí na nosa terra galega. Outro tanto ocorre coas súas vestimentas, faldas tanto para os varóns coma para as mulleres, e así un sinfín de cousas que nada teñen que ver cos nosos costumes e tradicións, e que o único que tratan é de desconcertar e confundir a xente coa propia opinión que ésta poida ter da nosa reigambre galega, que é moi distinta a que o seu devandito director trata de promulgar moi erróneamente. ¡É unha grandísima pena!

■ **Ramón González e González. Vigo.**

FARO DE VIGO
4 de outubro de 1995

Non só é cuestión de gaitas

Escrebo esta carta ao rematar de ler a titulada "Gaitas de aquí e acolá" firmada por Angus Wilson, publicada no nº 690 d'*A Nosa Terra.*

Sobor de todo pola frase na que di textualmente "Por favor deixade a gaita escocesa na sua terra e non tratedes de vender como escocés o que non o é". Precisamente nestes momentos eu digo, que deixen a nosa gaita e a nosa percusión como estaban, e que non traten de vendermos por galego algo que non o é.

Pois, ben non está demais aclarar que efectivamente as gaitas da "Real Banda de Gaitas" da Deputación de Ourense non son escocesas de momento, mais tampouco son galegas, a sua percusión non é galega, son tambores de marca "Premier", utilizados nas bandas escocesas. Agora ben se esta banda non é escocesa, o que é innegábel é que o seu estilo, vestimenta (saias) e filosofia ten moito que ver coas bandas de gaitas escocesas, xa que ao que máis enfase lle dan é ao carácter militarizado que ten, o mesmo que as bandas da Escócia.

Quero deixar claro que eu non teño nada en contra do país escocés, nen da sua gaita, nen da sua cultura, e mesmo atreveríame a dicer, que tampouco nengun músico tradicional galego, agora ben tampouco quero que pase neste país o que pasou na Bretaña despois da II guerra mundial onde estivo o exército inglés e introduciuse neste país a formación de banda de gaitas escocesas, á cal os bretóns lle xuntaron a bombarda, que deu lugar ás actuais bandas na Bretaña, e puxose así en perigo de extinción a sua gaita autóctona, e grácias á que hai uns cantos anos deulles a uns bretóns por traballar na sua recuperación, senón na Bretaña a única gaita que existiria sería a escocesa. Da feito na Galiza xa hai bandas con gaitas escocesas, en Vigo concretamente hai unha que se chama "Askaulós" que por certo foron aceptados no "I Certamen galego de bandas e grupos de gaitas" organizado pola Consellería de Cultura e que proximamente teremos ocasión de ver no programa de TVG, "Con música propia".

A min desde logo non me gustaría nada que iso ocorrese aquí; e ese é o camiño que se leva, xa que na actualidade esa escola ten milleiros de alumnos, rapaces novos que están recibindo unha educación e información sesgada e que non ten nada que ver coa nosa cultura nen coa nosa história, e ainda por riba seguro que os encirran en contra dos gaiteiros tradicionais, dicíndolles que son uns extremistas, culturalmente humildes e aferrados ao pasado.

Se faläsemos da percusión polo miudo case teriamos para un libro, pero como quero tocar de todo un pouco, só vou dicer que utilizan directamente tambores empregados polas bandas escocesas e tocan do mesmo xeito marcial que eles. É mais, os mestres destas bandas adicanlle o mesmo tempo, cando non mais, a ensinar a desfilar aos rapaces que a tocar. Xa non vou dicer máis nada sobor desta banda en concreto, somentes pontualizar que non é ela a única, senón toda a rede que montou a Deputación de Ourense e alguns seguidores desta noutras provincias co que están a traicionar o seu pasado e hipotecando o seu futuro.

Por desgrácia para min non coñezo polo miudo a cultura tradicional escocesa, pois o único que chega a nós como tradicional escocés son as bandas de gaitas, que teño entendido que a maioria son militares, ou polo menos eu as que vin si tiñan aire marcial, supoño que non todo o mundo da gaita en Escócia, será somentes eso, tamen haberá gaiteiros que fagan romerías, bailes e ruadas, o mesmo que facemos os gaiteiros galegos, sen desfilar, senón bailando. Se isto non fose así (desde logo á Galiza, que eu saiba nunca veu unha formación escocesa dese estilo) o que se di de que os escoceses nos levan clara aventaxe no mundo da gaita, paréceme absurdo, por un lado que a estas alturas se ande a comparar a gaita de aquí é mellor que a de acolá, e polo outro que en lugar de bailar ao son da gaita se desfile.

> As gaitas da "Real Banda de Gaitas" da Deputación de Ourense non son escocesas de momento, mais tampouco son galegas

A música de gaita galega e escocesa teñen as características comuns que poderian ter, calquera das duas, co resto de músicas e gaitas que hai no mundo inteiro, e non coido interesante que se "sumen na riqueza cultural do mundo celta" xa que o "mundo celta" polo menos en Galiza no que respecta a música non é mais que un apelativo de mercado e un estilo concreto, no xeito facer música, con influéncias saxonas que é a que nestes intres domina o mercado e a indústria a todos os niveis.

Penso que non se involucra a Escócia directamente no problema, xa que está claro que en toda esta polémica en nengun momento se dixo que a culpa é dos escoceses, senón que quedou claro que a culpa téñena alguns galegos que están a servir de correbeirins, dos nosos governantes, que teñen o bandullo na Galiza e a cabeza en Madrid, e que toda a planificación e programación cultural que fan é para tentar suplantar e logo matar calquera manifestación cultural que non sexa oficial, gran espectáculo de masa ou pedise o favor que logo debe pagar con creces ao político de turno.

A min o que mais me doe como músico tradicional e ver como compañeiros gaiteiros, percusionistas, etc, que mamaron da fonte tradicional, e coñecen a nosa história musical estean a traicionar non só a gaita, nen a música, senón que están ferindo de morte o conxunto da cultura galega e polo tanto a Galiza. Xa non só con non manifestar publicamente que nos fagan tragar algo como tradicional cando non o é, senón que mesmo se fan cómplices e defensores desta aldraxe, nalgun caso por intereses económicos, noutros por cuestións de arrimarse aos grandes, noutros por cuestión de marketing. O que eu penso sinceramente que son uns acomplexados e teñen un sentir de inferioridade que non lles permite mirar de frente e coa cabeza alta para calquer outro.

Por iso escomenzo decindo que "non somentes e cuestión de gaitas", isto non é unha liorta de gaiteiros, é un problema cultural sério que non só afecta aos gaiteiros senón que afecta a toda a xente de ben que ten este pais e que traballa dun xeito ou doutro por liberar Galiza dos malnacidos que levan séculos asoballando nela.

Que quede claro que non teño nada en contra dos escoceses, simplemente queria aportar o meu grao en clarificar un pouquiño máis esta polémica que xurdiu nestes tempos.

Remato dicindo que os gaiteiros xa estiveron máis veces no ponto de mira dalgun Governante, pois aguantaron como poideron a sección femenina, agora andamos a defendernos das agresións do señor Xosé Lois Foxo que non son menos perigosas que as do rexime anterior. E por sorte aínda somos ben deles os que seguimos loitando da mellor maneira que sabemos, que é tocando as melodias de onte e de hoxe que son as que seguen divertindo e facendo bailar aos galegos, pois "Galiza sen Gaiteiros non soña". •

XANECO TUBIO
SEGREDARIO DA ASOCIACION DE GAITEIROS GALEGOS

HERMO

FARO DE VIGO
outubro de 1995

En torno a la gaita gallega

Ha llegado el momento de plantear el problema de modo que pueda ser tratado objetivamente con vistas a determinar cuál va a ser el porvenir de la gaita gallega.

Una iniciativa loable de la Diputación provincial orensana estableció una Banda de Gaitas que, andando el tiempo, se convirtió en la Real Banda de Gaitas, ostentosamente presentada con unos instrumentos y unos vestuarios que han abierto la polémica. Una polémica a la que hay que atender con todo el cuidado y sobre la que necesariamente habrán de pronunciarse quienes técnicamente puedan hacerlo con garantías de acierto.

"La gaita gallega era otra cosa más sencilla"

La gaita gallega, tal como la conocemos tradicionalmente las gentes de este siglo, no es en verdad, la que ha surgido ahora al amparo oficial. Era otra cosa más sencilla. Aquella que cantaron los poetas y aparecían en los dibujos sugerentes de algunos pintores; aquélla que veíamos en las fiestas de los pueblos, en solitario, nunca en grupo, salvo las innovaciones que algunos pusieron en práctica de añadirle un clarinete; aquella que utilizaron los coros gallegos, algunas veces haciendo duos (horror); en fin, la que conocíamos todos.

La gaita es un instrumento que oída en casa, es decir, en Galicia, es más bien de hiriente sonido; pero que, en la emigración, tiene la dulzura de la nostalgia.

Ha acumulado páginas y páginas de literatura y nunca se propuso problema alguno sobre su forma. Tuvimos en Orense un hombre, Santalices, que la estudió a fondo, y construyó varias que son –si se me permite la expresión– la autenticidad manifiesta de lo que es la gaita gallega. Lo mismo hizo con la zanfona, instrumento que rescató del olvido.

Ahora aparece en nuestro panorama galaico una polémica sobre el instrumento nacional: de una parte, los que forman en las agrupaciones de la Real Banda. De otro, los que se llaman gaiteros tradicionales de nuestra tierra. Hemos asistido, desde fuera, a esa polémica por la sencilla razón de que no podíamos entrar en ella dado que no somos especialistas en la materia y lo que conviene es clarificar las cosas y no enturbiarlas con ingerencias para hacer bulto. Pero entendemos que ha llegado el momento de que la cuestión sea sometida a estudio, porque siguiendo como hasta ahora los resultados nunca serán positivos y el daño hecho a la gaita gallega puede ser irreversible.

Convocar un grupo de especialistas

Quiero decir que debería convocarse a un grupo de especialistas en este instrumento que, en el silencio de un trabajo honestamente planteado en beneficio del futuro de la gaita, llegue a conclusiones basadas en alegaciones técnicas que diriman el pleito actualmente existente.

Musicógrafos, historiadores e investigadores que realicen un estudio con serenidad científica y digan cuáles son las características de la gaita gallega sin desistimar qué relación pueda tener, si es que tiene alguna, con instrumentos análogos, pero diferentes de otros países.

ISIDORO GUEDE

Non somos unha "Pipe Band"

No escrito do mestre Xaime Estévez Vila comparou ou quiso comparar a banda dunha parroquia de Vigo (Banda de gaitas Charamuscas da asociación cultural de Helios de Bembrive) con algo semellante a unha Pipe Band ou banda escocesa.

Dito mestre paréceme que nunca viu unha actuación da mencionada banda. Ou si a viu, entón debería pensar que o seu título de mestre de gaita e de mestre superior de musicoloxía debe estar un pouco desprestixiado.

Todo o noso repertorio é galego. Recollido de grandes gaiteiros como Airiños do parque de Castrelos, Moxenas, Euxenio de Bembrive, e outros. E penso que ningún deles naceu en Escocia ou en Irlanda.

A vestimenta que usamos penso que se pode considerar bastante tradicional. O mesmo ca maneira de coller os instrumentos, oú a forma de facer os comenzos e os remates das pezas que non teñen nada de foraneo.

En canto os nosos ritmos acontece o mesmo. A nosa percusión non usa tambores nin bombos Premier, nin timbaletas, e non temos ritmos militares.

O único que se nos pode dicir é que ca banda usanse parches de prástico e non de pel. A razón é ben sinxela. ¿Probou vostede a tocar algunha vez con mais de vinte gaiteiros é con tambores de pel? O instrumento perde a sua potencia e por iso debe evolucionar cara outras formas. Isto non quere dicir que este encontra dos de pel que penso que si son adecuados para grupos mais reducidos ou grupos tradicionais. Este tipo de percusión é utilizada por outras bandas da zoa. Incluso pola banda Xarabal dirixida por Antón Corral que é un exemplo de innovación e dun traballo de grande calidade. E na cal formaron parte importantes gaiteiros solistas e mestres. Como por exemplo o extraordinario Carlos Núñez (tan apoiado dende esta sección de cartas e criticado por algún pouco entendido columnista) ou outros con importantes premios internacionais.

Respecto a formación de bandas penso que é algo que non nos debemos opoñer. Por sorte gran número de asociacións e concellos están dando a oportunidade a moitos xovenes coma min para aprender a tocar e sentir a nosa música. Que sin grandes coñecementos musicais conseguimos ter un repertorio digno e que ademáis nos da gran satisfación persoal. Con isto non estou a dicir que o que poida non vaia a un conservatorio. Pero desta forma os que non temos esa posibilidade, por múltiples razóns, e que nos gusta tamén podemos aprender a tocar. Por último o que lle aconsellaría a los colectivos que tanto critican, entenden e queren a tradicción galega é unha cousa moi sinxela: Todos coñecemos a discutida linga de bandas de gaitas, e na cal nas bases non se exixen nin ritmos, vestimentas, percusións, instrumentos, nin temas concretos e foraneos. So se marca un tempo de actuación e unha forma de presentación. O que alí se puntua é a calidade das pezas, a boa afinación da banda, e a boa maneira de interpretalas pezas.

Como proba delo é a nosa banda. Non levamos faldas, nin gaitas extranas, nin percusión importada... E na liga pasada presentamonos obtendo a primeira posición na nosa categoría de toda Galicia.

Penso que o que hai que facer cando non se está dacordo e facer unha crítica constructiva. Unha boa maneira de facela podería ser participando nesta liga se se pensa que se ten unha banda con suficiente calidade musical e que o que pode facer dignamente.

So demostrando a mellor calidade e o bo facer poderase influir na opinión da xente e de colectivos que estén un pouco desorientados.

■ **Carlos Lago López. Vigo.**

FARO DE VIGO
outubro de 1995

El salvador de la gaita

Para entender la guerra de las gaitas no es necesario ser muy inteligente. El asunto no tiene más norte que el protagonismo de unos y el fracaso de otros. Buen ejemplo de ello sería el personaje al cual me voy a referir. Se trata de un frustrado profesor de gaitas, Jaime Estévez, que nos está dando lecciones "de lo que debe ser", como si fuera maestro padre espiritual.

Tiempo atrás intentó redimir el "eido da gaita" con una publicación que ni para él ha servido. En esto de la guerra de las gaitas hace gala de su cátedra de gaita (tal cátedra no existe en ningún conservatorio) para hacernos ver que él es muy importante. Dice de sus compañeros que no saben nada de folclore, que desnaturalizan...: Y practica la demagogia llegando a decir que la gaita gallega es una especie en peligro de extinción. También dice de profesionales de reconocido prestigio que son falsos investigadores amparándose en su inexistente cátedra que le confiere esa autoridad, incluso de temas de los cuales se ve que no sabe casi nada.

El salvador de la gaita nos quiere hacer ver que lo que le preocupa es la cultura tradicional gallega, sin embargo no ofrece nada a cambio. Está obsesionado con la Real Banda porque su presentación no corresponde al cuarteto folclórico multiplicado.

¡Qué extraño que no se queje porque se practica tanto el fútbol! sabemos a ciencia cierta que es un deporte de origen inglés, o salga al paso del grupo irlandés, Milladoiro o la ornamentación que usa Carlos Núñez. Al final solo nos autorizaría "el salvador" a jugar nuestro deporte nacional, la billarda.

Antonio Castro Requeixo
(Ourense)

ATLÁNTICO DIARIO
12 de outubro de 1995

Algunos gaiteros son como "pipers" escoceses con indumentaria helénica, una mezcla imposible.

La nuestra y otras gaitas

Creo que no se sabe realmente el origen de la gaita o cornamusa por ser uno de los instrumentos de viento más antiguos. Y aunque su mecanismo siempre es el mismo, o sea, un odre, "fol" o fuelle que impele el aire hacia su chirimía o "punteiro" y el bordón o ronco por donde emite sus sonidos, existen sin embargo notables diferencias entre ellas. Las hay sin bordón o ronco, e incluso sin pipeta para su soplo, cogiendo el aire necesario para que suene sin necesidad de soplar de vez en vez como ocurre con casi todas ellas. Estas, sin pipeta o boquilla, pueden aún encontrarse en varios puntos de Africa, especialmente en el Magreb, lo que parece indicar que el origen de la gaita no tuvo lugar entre los pueblso celtas, sino en la noche de los tiempos. También existen gaitas en Bulgaria, país esencialmente eslavo, y su uso también se extiende a tierras de Tracia, al sur de este país, pero de pertenencia griega. Entre las más sofisticadas está la escocesa, con varios bordones o roncos y varios ronquetes o ronquillos, acompañada siempre por los redobles de bien templadas cajas o tambores y de un potente y grave bombo que marca el ritmo. Ritmo que casi siempre es de marcha o desfile, a la vez que ceremonioso; casi militar, diría. En cuanto a nuestra gaita gallega, ésta suele estar afinada por regla general en La, a diferencia de la asturiana, que lo está en Re, y por lo que resulta como más chillona.

Pero lo que no entiendo son esas modificaciones y añadidos que últimamente se han hecho con nuestra gaita gallega, como queriéndola asemejar a la escocesa en todos los aspectos, y cuyo responsable es el director de la Real Banda de Gaitas de la Diputación de Ourense, quien, incluso, se ha inventado un atuendo para sus gaiteros que recuerda una vestimenta tradicional de Grecia en la que la falda plisada es usada por los hombres y que medio cubre unas medias blancas tipo leotardos. No sé de donde habrá sacado tal atuendo que se completa por un chaleco y una especie de gorro o bonete redondo sobre la cabeza, parecido también, o casi igual, a otros que se usan en Grecia. Cuando veo tocar a estos gaiteros de la Real Banda de Gaitas de Ourense me creo estar viendo a un grupo de "pipers" escoceses ataviados con indumentaria helénica, en una mezcla imposible, y sin poder ver unos auténticos gaiteros gallegos, como sería de esperar.

Porque, además, incluso la música de sus gaitas y el redoble de los templados tambores que las acompañan suenan a "highlands" de Escocia, o tienen aires de "fyrths" (cierto es que se parecen bastante a nuestras rías), donde las brumas son casi permanentes todo el año al ser encajonadas en aquellos profundos y fríos fiordos del extremo norte de la isla británica. Claro que cuando nuestros gaiteros ataviados así paran de soplar sus gaitas y solo nos fijamos en su peculiar vestimenta, parece como si nuestra imaginación volase inmediatamente hacia tierras muy distintas, llenas de luz y calidez y bañadas por el Mediterráneo o el Egeo.

Aunque parezca vistoso el uniforme de esos magníficos gaiteros de Ourense, me cuesta trabajo asociarlos con nuestro paisaje, paisanaje y costumbres. Así es que yo le diría al señor director de la "Ourense's Royal Piper Band" que se deje de "gaitas" (extrañas, claro) y de ropajes raros para sus componentes y se ciña a nuestra cultura y costumbres. No nos hace falta imitar a nadie, pues ya tenemos nuestros diferentes trajes gallegos, tanto para ellos como para ellas, de distintos siglos o épocas, por cierto de gran lucidez.

Incorporar elementos foráneos a un tipismo autóctono y a una música folclórica tradicional es desvirtuar en gran manera nuestra propia forma de ser. Eso es lo que a mí me parece. Por tanto, brindemos para que el señor director del célebre conjunto de gaitas de Ourense cambie de parecer y de tendencias. Pero hagámoslo con un vaso de Albariño o del Ribeiro, y no con whisky "100 Pipers", o con una copa de "Ouzo" en la mano. Cada cosa en su sitio.

Alberto Alvarez de Lezón (Vigo)

CAMESELLE

La Real Banda de la Diputación de Ourense durante su polémica actuación en el estadio de Balaidos.

A "gaitazo" limpio

Durante la Edad Media, los gaiteros escoceses eran un elemento más de los renombrados clanes. Ellos y sus gaitas se situaban en mitad del campo de batalla y tocaban mientras sus hermanos se cortaban la cabeza unos a otros. Como es lógico, hubo muchos que nunca volvieron. Ahora mismo y salvando las distancias, los gaiteros gallegos también mantienen una "guerra", aunque ideológica, sobre lo que puede ser considerado como música gallega.

JUAN CARLOS ÁLVAREZ

Hace unas semanas, un grupo de personas —identificados como "asociación de gaiteros concienciados"— repartía octavillas a las puertas del estadio de Balaídos en las que pedían a los aficionados que mostrasen su disconformidad con la Real Banda de Gaitas de la Diputación de Ourense. Por si alguno se lo perdió, se armó un buen follón, pero aquello levantó serias dudas entre los profanos —folclóricamente hablando—, que no entendían cómo unos gaiteros atacaban y silbaban a otros.

Días más tarde comienza en la televisión gallega el programa "Con música propia", que incluye el I Certamen de Gaita que organiza la TVG y la Xunta. La Asociación de gaiteros de Galicia y la Agrupación de Bandas intentan ponerse de acuerdo acerca de las bases y los requisitos que deben tener los participantes. No se ponen de acuerdo y la consecuencia lleva a Antón Varela, Javier Carro y Carlos Núñez —miembros de la Asociación de Gaiteiros y del jurado del concurso televisivo— a tener que presentarse ante la asociación para dar una serie de explicaciones. Ellos escriben una carta en la que indican que de sus actuaciones no tienen por qué responder y que, aunque comparten los estatutos de la Asociación, no tienen por que excluirles por no pensar igual. Dentro de poco la Asamblea General tomará una decisión.

Gaitero escocés, del que se supone que la Real Banda ha tomado elementos para incorporarlos a su formación.

Origen

Antonio Carro, uno de los miembros del jurado que recibieron la citación de la Asociación de Gaiteros y que puede servir como portavoz de sus dos compañeros, recuerda que "el certamen nace por inciativa de la asociación de bandas, que propone que la de gaiteros también esté presente en la confección de las bases. Hay unanimidad en todo, pero llega el momento en el que hay que hacer una selección y eliminar a siete grupos. En ese momento, cuando todo el jurado está de acuerdo en las que se quedan fuera, la representante de la asociación quiere eliminar a dieciocho bandas atendiendo a una serie de criterios formales, como pueden ser los instrumentos que utilizan que no son propios de la tradición gallega. Como las bases hablan de grupos que «entronquen» con la cultura gallega, nosotros no nos vemos preparados para decir qué entronca y qué no. Hay una discusión y así como en otros aspectos nos ponemos de acuerdo, ella amenaza con abandonar y finalmente lo hace"

Carro continúa con sus acusaciones al

LA GUERRA ENTRE LOS GAITEROS GALLEGOS

afirmar que "como miembro del jurado quiero denunciar la presión a la que estamos siendo sometidos por la asociación de gaiteiros para que los ganadores estén dentro de la línea que ellos defienden. Es curioso que con la cantidad de concursos que hay al año en Galicia sólo se preocupen de éste. Incluso nos han amenazado con llevarnos al juzgado". Para este gaitero, el problema parte de que "se está tergiversando el concepto de tradición. A las bandas se les está dando un papel de defensa de la tradición cuando han nacido hace veinte años y no son una copia de nada. Las han formado gaiteros de lo más tradicional que no sabían ni dónde está Escocia. Desde entonces la evolución ha sido intensa, pero las bandas aún están buscando su modelo, su hueco y es completamente falso que las gaitas —en el caso de la Real Banda de Ourense— no sean gallegas: las hace la misma persona que hace las de la asociación de gaiteiros. En medio de tanto comentario, Javier Carro insiste en que la cuestión se vea desde la normalidad: "Ante cualquier tendencia cultural siempre hubo tendencias evolucionistas e involucionistas".

MAGAR

"Foxo", director de la Real Banda, y Carlos Núñez, miembro del jurado de "Con música propia".

Pero Javier Carro y los miembros del jurado no son los únicos que están siendo objetivo de toda clase de calificativos. Uno de los primeros en recibirlos hace varios años fue "Foxo", actual director de la Real Banda de la Diputación de Ourense, que desde que fue creada no ha parado de levantar comentarios debido a lo innovador de su estilo y de su aspecto exterior. "Foxo" recuerda a los que le critican que "yo sólo enseño lo que aprendí de mis antepasados en O Courel. Lo que sucede es que en esta cuestión la gente se mueve más por envidias que por intereses colectivos. Los que nos critican no tienen nada que perder, pero que no olviden que en Ourense hay 8.500 niños que están estudiando la gaita gallega".

El director de la Real Banda se muestra muy contrariado por al actitud que está tomando la asociación de gaiteiros: "Ahora resultan que piden explicaciones a gente como Carlos Núñez, que ofrece una imagen renovada y que ayudó mucho a la gaita. Deben recapacitar y darse cuenta de que no queremos cambiar la gaita gallega. En Ourense respetamos todas las tendencias, cosa que no se está haciendo con nosotros. La gaita evolucionó desde hace 700 años y tiene que seguir haciéndolo. No hace tantos años el gaiteiro de Ventosela introdujo las cajas metálicas, el bombo, un repertorio que la asociación de gaiteiros consideran como auténtico cuando él fue el que más innovó".

El programa de la TVG "Con música propia" es uno de los principales punto de discordia

Dinero

Una de las críticas que recibe la Real Banda es la utilización de fondos públicos para hacer algo que en nada tiene que ver con lo gallego —según sus detractores—. "Foxo" se defiende argumentando que el dinero se gasta en muchas otras cosas". A este respecto, Javier Carro también apunta que "la Diputación de Lugo subvenciona un taller de gaitas del que la mayoría de gente no sabe ni que existe".

Por su parte, la asociación de gaiteiros reitera que lo que quieren de Javier Carro, Antón Varela y Carlos Núñez, es una explicación: "Queremos que nos respondan a un par de cosas. Existen unos fundamentos y el que no quiera acatarlos no tiene por qué estar allí. Es como militar en un partido político y no compartir su ideología". Respecto a la polémica surgida por el programa de la TVG, "se quiso hacer un concurso gallego, se impuso la condición de ser gallego. El programa podría haber dicho tranquilamente que no era gallego y no pasa nada. Al final se demuestra que la intención era únicamente de palabra". La asociación de gaiteiros insiste en que "se está planteando la cuestión como si fuésemos unos fundamentalistas y no es eso. Sólo buscamos algo de coherencia".

De la misma opinión es la agrupación surgida en Vigo y que engloba a los llamados "gaiteiros concienciados", que son los que organizaron la pitada de Balaídos contra la Real Banda, "que representa algo que no tiene que ver con la tradición gallega". Pero también hay otras personas que han tomado partido en la problemática. Como muestra recurrimos a un maestro de gaita y profesor de Musicología en el Real Conservatorio Superior de Música de Madrid, Xaime Estévez Vila, que acusa a la Real Banda y a todas las que se le parecen de no utilizar persusión gallega, no utilizar vestimenta representativa de Galicia, no usar estéticas inspiradas en la tradición gallega, introducir un repertorio no gallego, desnaturalizar lo poco gallego que tocan y, sobre todo, "hacerlo con la excusa de que es música gallega". Los llamados "puristas" insisten en que ellos dejarían de protestar si la Real Banda reconociese que lo suyo no es música gallega, algo a lo que "Foxo" y los suyos no están dispuestos.

■ *CARTAS AL DIRECTOR* ■

Tocar ó xeito escocés

¿Por que nos insulta o señor Foxo?, ¿por que chama terroristas e demagogos a quen só din a verdade? Nós non imos entrar nesas descalificacións das que el e os seus amigos tanto gustan. Só imos seguir informando, para que aqueles que teñan a mente limpa e aberta saiban cal é a realidade.

O pasado 10 de outubro, no programa do *Bule-bule*, dirixido por Antón Reixa, o señor Foxo, ademais de insultamos, tivo a ben repetir algunhas desas *muletillas* que tanto e tan ben sabe utilizar cando lle convén. Non imos analizalas todas porque non nos publicarían esta carta por longuísima; só unha que, coidamos, resume tódalas demais.

Á cuestión plantexada polo entrevistador: «tamén acusan á Real Banda de Gaitas da Deputación de que tocan dun xeito escocés», responde textualmente: «Eso é unha mentira, completamente falso, é tan falso como dicir que nós tocamos unha gaita escocesa. Nós tocamos, e aquí poden vir este momento visita-la Escola de gaitas a ver que é o que ensinamos nós aquí. Nós neste momento temos 8.000 rapaces que están recibindo a enseñanza da gaita máis pura, máis galega que existe».

Imos ilustrar esta pasaxe con outra, que data do ano 1992: é un artigo, publicado no *Anuario da Gaita* que o señor Foxo dirixe e que a Deputación de Ourense paga, o número 7 correspondente a ese ano. O asinante do artigo é o profesor Allan Chatto. Este home impartiu un curso de percusión escocesa en xuño do 92 na Escola de Gaitas da Deputación de Ourense. Escoitemos nas súas propias palabras a experiencia: «Nun principio empregaba a gaita simple de un só ronco e o tamboril tradicional conxuntamente co bombo» —refírese á Escola de Gaitas—. «Despois dunha visita a Escocia de Xosé Luis en 1990, interesouse polo estilo escocés, especialmente pola coidada técnica e ornamentación... este ano 1992 decidiuse na propia Escola estudia-la técnica de ornamentación escocesa... niste senso dun gran desenrolo musical, viuse a necesidade de acoplar percusión adecuada para as bandas de gaitas, diste xeito a banda compraba en 1990 un equipo do último modelo de redobrantes, tambores tenores e bombo marca Premier. Existen na Escola de Gaitas de Ourense varios libros de aprendizaxe para acadar as técnicas interpretativas —refírese á gaita—. Para a percusión estuven ensinando por correspondencia ós alunos da Escola dende 1990. Fun invitado a pasar dúas semanas en Ourense para desenrolar o programa e axudar ós alumnos directamente; e profundizar no estilo escocés e técnica, xuntamente coa teoría e aplicacións prácticas. Os corpos de tambores teñen no seu repertorio varios saúdos de tambores... En 1991 a Real Banda decidiu viaxar a Escocia para competir no Campionato Mundial de Bandas de Gaitas... tiveran que adeprender as pezas escocesas esixidas no seu grao, pero despois dun duro traballo baixo a dirección de Xosé Luis Foxo, conxuntamente con Carlos e eu mesmo axudando ós percusionistas...».

Isto é o galego puro que se ensina na Escola de Gaitas da Deputación de Ourense. Isto é o que o señor Foxo entende por «dignificar» a música de Galicia —nós preferimos seguir dicindo *aldraxar*—. Isto é o que os nenos da Escola tocan, por exemplo a banda de Esgos, que sae no primeiro programa *Con música propia* da Televisión de Galicia, participando no Certame Galego de Bandas de Gaitas —do que os xurados andan ultimamente tan revoltos—, tocando *un saúdo de tambores escocés, ensinado* por un profesor especializado *en percusión escocesa, con tambores escoceses, con técnica escocesa*. Saúdo de tambores que a dirección do susodito programa elixe para carátula do mesmo, como expoñente máximo da música propia ¿de Galicia? Ésa é a *música propia* galega segundo Xosé Luis Foxo, Xosé Luis Blanco, e segundo os outros membros do xurado. Esa é a música coa que a Real Banda de Gaitas da Deputación de Ourense representa a Galicia polo mundo adiante. Ésa é a música na que a Deputación de Ourense gasta os cartos dos galegos, da cultura galega, a música coa que Xosé Luis Baltar *dignifica* a música de Galicia. ¿Ata cando, señor Foxo? ¿Ata cando, señor Baltar?. **Colectivo de Gaiteiros Galegos con Conciencia.** Vigo.

Da empanada á pizza

Levo varios días matinando neste asunto da *guerra das gaitas* e, a verdade, se un observa este instrumento que se denomina gaita marcial, que segundo algunhas persoas é a evolución da gaita galega, e a continuación observamos e escoitamos unha gaita escocesa, a min inevitablemente véñenseme á cabeza tres consideracións e un xeito de ve-lo tema desde unha perspectiva culinaria. As tres consideracións son as seguintes:

É respetable que calquera persoa toque o instrumento que queira, como queira e onde queira, e tamén é democrático que llo deixemos facer.

É criticable por parte dun pianista que unha persoa que toca o instrumento que denominamos comunmente *chiflo* ande a dicir que está tocando a evolución do instrumento que todos coñecemos como *piano*.

É subrealista que unha persoa que toca o chiflo sexa subencionada por unha institución pública por toca-lo piano.

Estas foron as consideracións ás que cheguei despois de observa-lo asunto en profundidade, pero ademais podería explica-la situación na que nos atopamos desde unha perspectiva culinaria, e alá vai: Imaxinemos que eu son un cociñeiro que polas circunstancias da vida consigo un posto de xefe de servicio no departamento de Promoción e Estudio da Empanada de Bonito na institución pública X. Tendo tan mala sorte que a min o que realmente me gustou toda a vida foi a *pizza de champiñóns*, e non ese producto do que me teño que facer cargo. Polo tanto, teño a oportunidade de facer que a empanada de bonito evolucione cara a pizza de champiñóns, e de paso facemos acompaña-la dunha boa lata de Coca-Cola, que á fin e ó cabo vén sendo a evolución lóxica do viño do Albariño. Teríamos pois a seguinte situación:

Todas aquelas persoas que nunca probaron unha empanada, unha pizza ou ningunha delas terán claro que eu son unha desas persoas que dinamizan unha sociedade, sendo merecente dun recoñecemento público. Á vista dos meus superiores, serei unha persoa eficiente, e eficaz.

Terei o apoio incondicional de todas aquelas persoas que lles gusta a pizza, así como dos donos de tódalas pizzerías do lugar.

Aqueles panadeiros que sempre fixeron empanada de bonito que se lles ocorra dicir algo, evidentemente serán tildados de faltos de ideas, inmovilistas e, por suposto, antidemocráticos por critica-lo traballo alleo.

Así temos, pois, un novo producto con denominación de orixe.

Esta é a miña perspectiva, e o certo é que de tanto falar de comer estame entrando a fame, así que se me perdoan, marcho, que xa é hora de xantar. **Camilo Regueiro López** (panadeiro, digo..., gaiteiro). Santiago.

16 de outubro de 1995

CARTAS

Mexan por nós ...

Eseguiremos ficando cas orellas pechas, cando realmente xa non chove, se non que son verdadeiros chuzos os que están afundindo a nosa música tradicional ata deixar ás nosas raíces anegadas nun regato que nace nas mentes retornas de "reales" directores de bandas de gaitas. Abonda con prender o televisor na TVG un domingo despois do xantar para verse atropelado por trinta e tantos gaiteiros, con evidentes intencións de invadir Galicia, petando en tambores e timbais que serían quen de acabar con calquera romería a 3 Km. de distancia.

Despois de atoparme con este espectáculo foráneo, quedei aparvado cando me presentaron a banda de gaitas de Nogueira de Ramuín, provincia de Ourense, no programa "Con Música Propia" (mais ben Impropia), que parece ser un certame para corais, bandas e grupos de gaitas.

Sen moverme moito conseguín as bases de este certame, do que moi xuiciosamente se desvinculou a Asociación de Gaiteiros Galegos. Sorprendinme de ver na base quinta que: "as bandas e grupos de gaitas que deberán utiliza-lo traxe galego, poderán acompañarse doutros instrumentos que entronquen ca traxectoria histórica da música popular galega" e tamén que as obras que se interpretarían serían de música popular galega ou ben de autor galego. Despois de ver a Banda de Gaitas do Concello de Esgos desfilar tra-lo bastón de mando ó ritmo de marchas escocesas, ter que oir decir á Sta. Cantón (presidenta da banda) que: "... un dos obxectivos da banda é espalla-la música tradicional galega...", faime pensar que mais que espalla-la está a piques de conseguir que perda a súa dignidade.

Seguirán a caer chuzos dende a terra dos paragüeiros contra o tellado da música tradicional, mais o tempo volverá as augas ó seu cauce mentres algunha xente siga adicando o seu traballo a prol da nosa verdadeira cultura.

■ Marcos Galán Piñeiro

---

36 / Orense

24 de outubro de 1995

▪ *Tribuna Aberta* ▪

BALTAR NON RECIBE A ASOCIACIÓN DE GAITEIROS

O señor presidente da Deputación vemos que está disposto a seguir aguantando o chaparrón, posto que tanto a Asociación de Gaiteiros Galegos como Gaiteiros Cabreados e Asociación de Gaiteiros Tradicionais de Ourense teñen, xa dende o día 22 de setembro do presente ano, solicitada unha entrevista e nin siquera din a súa resposta, esto quere decir claramente que o señor Baltar non ten interés de solucionar o conflicto e quere seguir apoiando ós escoceses, pois eso nos parece moi mal, e a partir de agora imos a levar o tema a nivel nacional e seguir ata o final, así que non estamos dispostos a ter que tragar todo o que nos queren meter. Así que defínase, señor presidente, non faga que as cousas empeoren. **José Severino Vaz Dosantos. Directivo da Asociación de Gaiteiros Galegos por Ourense.**

Gaitas y gaitas

Me gustaría preguntar a los "gaiteros con conciencia" qué es para ellos musicalmente puro y autóctono, mas exactamente en qué época fijamos el modelo, porque si nos retrotraemos demasiado en el tiempo igual resulta que lo auténtico es tocar las cunchas; y en otras latitudes deberían prescindir del acordeón puesto que es un invento relativamente reciente. Lo mismo ocurre con los trajes típicos que son en realidad adaptaciones de la moda del siglo XIX.

Me parece que lo importante es tocar con dignidad, hacerlo bien, e interpretar música gallega, y si a alguien le apetece innovar que lo haga. Particularmente prefiero y siento más cercana culturalmente una interpretación a la escocesa que una por bulerías. Sería estupendo que estos gaiteros concienzudos gastasen las mismas energías en criticar la invasión que sufrimos en televisión, radio y verbenas populares de música andaluza, verdadera invasión cultural.

Pero el problema aquí no es de cultura ni de raíces, es de dinero; si los subvencionasen a todos dejarían de tener conciencia.

■ **Luis González Pérez. O Porriño.**

FARO DE VIGO
26 de outubro de 1995

La Región
26 de outubro de 1995

CARTAS

■ Liberdade pras bandas de gaitas

A Asociación Galega de Bandas de Gaitas (A.G.BB.GG.) vese na obriga de sair ó paso das declaracións oficiais efectuadas polo presidente e directivos da Asociación de Gaiteiros Galegos (A.GG.GG.) en rolda de prensa ditada en Santiago, con respecto ó que dase en chamar "Guerra das Gaitas".

A Asociación Galega de Bandas de Gaitas ratificase no seu apoio ós senlleiros gaiteiros galegos Antón Varela, Carlos Núñez e Xabier Carro, ameazados de expulsión pola referida xunta directiva da Asociación de Gaiteiros Galegos, xa que estos tres músicos defenden unha postura aberta e de liberdade igualitaria para co desenrolo da música galega. Postura que está a ser obxecto de persecución e de ataque por parte dos actuais directivos da A.GG.GG., tanto no referido a estas persoas como a outras agrupacións e músicos que postulan unha actitude de liberdade.

A Asociación Galega de Bandas de Gaitas móstrase disposta a calquera debate ou foro de diálogo, sempre que rixan re-

• • •

• • •

gras democráticas e de igualdade para tódolos participantes. Porén, acepta gustosamente a proposta (que xa fixera denantes esta asociación e que veu sendo rechazada sistematicamente) da A.GG.GG. sobre unha aparición pública e debate ante medios de comunicación, de xeito que a opinión pública poda recibir e analizar os postulados respectivos.

A Asociación Galega de Bandas de Gaitas rechaza firmemente calisquer calificativo de "foráneo" e o termo de "suplantación" no que respecta ó traballo no eido da gaita e percusión galegas desenvolvido polos seus asociados. O tempo, a Asociación de Bandas de Gaitas lémbralle ó presidente e directivos da A.GG.GG. que varias institucións oficiais (concellos, deputacións...) manteñen con cartos públicos experiencias similares á da Deputación de Ourense (criticada pola A.GG.GG.). Por exemplo, o Padroado de Cultura de Narón (organismo dependente deste concello) mantén, dende fai anos, a Escola e Banda de Gaitas que dirixe (e de onde percibe ingresos) o propio presidente da ¿Asociación de Gaiteiros Galegos?, Santiago Caneiro Aneiros.

¿Acaso isto non se fai con fodnso públicos?

Fernando Dopico Blanco, presidente da A.G.BB.GG.

☐ CARTAS AL DIRECTOR

Xosé Luis Foxo.

¿Por qué nos insulta, sr. Foxo?

¿Por qué chama terroristas e demagogos a quenes só din a verdade? Nós non imos entrar nesas descalificacións das que vostedes e os seus amigos tanto gustan. Só imos informando, para que aqueles que teñan a menta limpa e aberta saiban cal é a realidade.

O pasado martes 10 de outubro, no programa do Bule-bule, dirixido por Antón Reixa, vostede, ademáis de insultarnos, tivo a ben repetir algunhas desas "muletillas" que vostede tanto e tan ben sabe utilizar cando lle convén. Non imos analizalas todas porque non nos publicarían esta carta por longuísima, só unha que, coidamos, resume tódalas demáis.

A cuestión plantexada polo entrevistador: "e tamén acusan á Real Banda de Gaitas da Deputación de que tocan dun xeito escocés", vostede responde textualmente "iso é unha mentira, completamente falso, é tan falso como dicir que nós tocamos unha gaita escocesa. Nós tocamos, e aquí poden vir este momento visita-la Escola de gaitas a ver qué é o que ensinamos nós aquí. Nós neste momento temos 8.000 rapaces que están recibindo a enseñanza da gaita máis pura, máis galega que existe".

Imos ilustrar este pasaxe con outro, que data do ano 1992: é un artigo, publicado no Anuario da Gaita que vostede dirixe e que a Deputación de Ourense paga, o nº 7 correspondente a dito ano. O asinante do artigo é o profesor Allan Chatto. Este home impartiu un curso de percusión escocesa en xuño do 92 na Escola de Gaitas da Diputación de Ourense. Escoitemos nas súas propias palabras a experiencia:

"Nun principio empregaba a gaita simple de un só ronco e o tamboril tradicional conxuntamente co bombo". –refírese á Escola de Gaitas–, despois dunha visita a Escocia de Xosé Luis Foxo en 1990 interesouse polo estilo escocés, especialmente pola coidada técnica e ornamentación... este ano 1992 decidiuse na propia Escola estudiala técnica e ornamentación escocesa... niste senso dun gran desenrolo musical, viuse a necesidade de acoplar percusión adecuada para as Bandas de gaitas, diste xeito a banda compraba en 1990 un equipo do último modelo de redobrantes, tambores tenores e bombo marca premier. Existen na Escola de Gaitas de Ourense varios libros de aprendizaxe para acadar as técnicas interpretativas –refírese á gaita–. Para a percusión estiven ensinando por correspondencia ós alunos da Escola dende 1990. Fun invitado a pasar dúas semanas en Ourense para desenrolar o programa e axudar ás alunos directamente; e profundizar no estilo escocés e técnica, xuntamente coa teoría e aplicacións prácticas. Os corpos de tambores teñen no seu repertorio varios saúdos de tambores... En 1991 a Real Banda decidiu viaxar a Escocia para competir no Campionato Mundial de Bandas de Gaitas... tiveran que adeprender as pezas escocesas esixidas no seu grao, pero despois dun duro traballo baixo a dirección de Xosé Luis Foxo, conxuntamente con Carlos e eu mesmo axudando ós percusionistas...".

Isto é o galego puro que se ensina na Escola de Gaitas da Deputación de Ourense. Isto é o que vostede entende por "dignificar" a música de Galicia –nós preferimos seguir dicindo "aldraxar"–. Isto é o que os nenos da Escola tocan, por exemplo a banda de Esgos, que sae no primeiro programa "Con Música propia" da Televisión de Galicia, participando no I Certame Galego de bandas de gaitas –do que os xurados andan últimamente tan revoltos–, tocando un saúdo de tambores escocés, ensinado por un profesor especializado en percusión escocesa, con tambores escoceses, con técnica escocesa. Saúdo de tambores que a dirección no susodito programa elixe para carátula do mesmo, como expoñente máximo da música propia ¿de Galicia? Esa é a "Música Propia" galega según Xosé Luis Foxo, Xosé Luis Blanco, director da televisión pública autonómica Televisión de Galicia, e según os outros membros do xurado.

Esa é a música coa que a Real Banda de Gaitas da Deputación de Ourense representa a Galicia polo mundo adiante. Esa é a música na que a Deputación de Ourense gasta os cartos dos galegos, da cultura galega, a música coa que Xosé Luis Baltar "dignifica" a música de Galicia. ¿Ata cando sr. Foxo? ¿Ata cando Sr. Baltar? ¿Ata cando sr. Blanco?

Colectivo de Gaiteiros Galegos con Conciencia (Vigo)

Gaita e empanada

Quero facer referencia á carta de C. Regueiro sobre a pizza de champiñóns... contextualizada na "Guerra das Gaitas".

O devandito señor, empregando o símil da pizza é a empanada, toma partido en relación á guerra das gaitas. Ao escoitar a gaita de banda ou gaita marcial, semella que lle trae á súa mente a gaita escocesa. Certamente, atopámonos aquí con un caso sobrenatural, o que podemos encuadrar dentro dun fenómeno, cando menos a ser estudiado no contexto da parapsicoloxía freudiana. Mire vostede: A gaita de banda, ou si vostede desexa "marcial", non se distingue en nada no seu son da gaita que consideremos máis xenuinamente galega. Como sabe o único que cambia é a distribución dos tubos; seguido a morfoloxía histórica do instrumento a forma da gaita marcial é a que debía ter seguido os que fixeron estas innovacións na gaita tradicional formada por fol, punteiro, ronco e soprete. Non esqueza que os ronquillos da gaita por dianta é unha moda de onte. A nós, os que traballamos en bandas preferimos que se vexa e se escoite a gaita, amosando o instrumento de forma arrogante como cantaran ós nosos poetas do renacemento.

Como pode decatarse non lle sirve o seu símil da pizza e maila empanada, pois si o xefe da institución que encomenzou a promoción da empanada ve enriquecida a mesma con unha presencia millor, recibirá os seus parabéns, especialmente cando o seu sabor segue a ser o mesmo.

Conquita Aira Quintas. (Ourense).